

NICOLAE TURCAN

KIS GONDOLATOK ISTENRŐL

A gondolkodást mindig az a bizonyos karteziánus *ego* kíséri. Az „én gondolkodom”-ban a hangsúly az alanyon van, nem az állítmányon. Ez szörnyű hiba, mert az én igazolását szolgálja.

Az önálló, önmaga számára elégséges gondolkodás halál.

A kimondhatatlan: elkerülhetetlen. Ez az, amit a racionalista nem képes belátni.

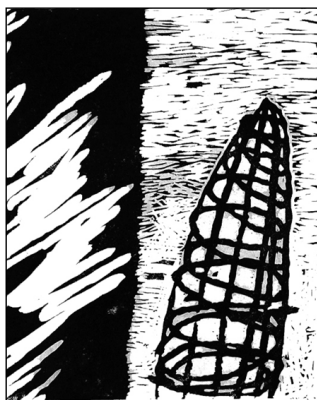
Valahányszor a filozófia azzal az igénnyel lép fel, hogy „egyszer és mindenkorra” megoldott valamilyen fontos kérdést, előnt a mámor: vajon nem olyan bonyodalom vagyok-e én magam, amely *mindörökre* megoldatlan marad?

Olyan kultúrát szeretnék, amelyben a szavak száma jóval a megengedett alá csökkent.

Nekem az fáj, hogy *nem vagyok*, nem hogy *nem vagyok művelt*, habár az értelmiségi számára a kettő rokon értelmű.

Nem tudni egyenértékű azzal, hogy *nem tudni semmit*. Szóval a szerint a logika szerint, amit itt adok elő, nem más, mint *már régen érteni*, ami érthető, miután a semmi elvonult.

A szenvedés: miféle új, ismeretlen vadon!

A szenvedés ellentéte nem a gyönyör, hanem a *Krisztussal való szenvedés*.

Mik a Jób szavai? *Isten önmagához intézett kiáltásai*. Valójában Jób tele van hallgatással, sokkal inkább, mint bőbeszédű barátai.

Mihelyt megszüntetném a vereségeimet, olyan szörnyűvé, olyan *embertelenné* válnék, hogy még Istennek is félnie kellene tőlem. Az *emberfeletti ember* és az *embertelen ember* között hajszálnyi különbség sincs, ez már bizonyos.

Nem tévedtem az ellenfél megválasztásában, mert végül legyőztem.

Nehezebb önmagadat legyőzni, mint Istent. Sőt, emberileg, merem állítani, szinte *lehetetlen*. Csak Isten képes önmagát legyőzni.

Bármilyen vád ér, megalapozott. Valahányszor ez a gondolat nem tűnik értelmetlenségnek, a jó úton vagyok.

A halál csupán az ész rendje szerinti bizonyosság, mely érvényes szillogizmus által vagy egy halottra való rámutatással igazolható. Sem a szillogizmus, sem a gesztus nem fog azonban *végérvényesen* meggyőzni arról, hogy a halál *ránk tartozik*; miként az is mutatja, hogy előbb-utóbb mindig elfelejtjük.

Hogy azonban a halál lehetetlen, rám ez hat a bizonyosság erejével.

A saját halálodtól való igazi szorongásról nem lehet szó addig, amíg nem vetted a fáradságot, hogy megoldjad.

Megfeledkezni a halálról önccsalás. Ha te meg is feledkezel róla, ő szünet nélkül gondol rád.

„A halálnak nincs tartalma – mondta egy barátom röviddel a halála előtt –, se formája.” Ma arra gondolok, igaza lehetett volna, ha nem halt volna meg.

Nem tudom, mi a halál. De azzal vigasztalom magam, hogy azt sem tudom, mi *nem*.

Én meghalok, te meghalsz, ő meghal... Hogyan is ragozhatnám végig ezt az ősrégi ígét úgy, hogy ne a különbség misztériumába való beavatásnak érezzem? Újra és újra ordítani szeretnék: úgy szeretni a felebarátodat, mint önmagad, annyit tesz, mint közel hozni a halálát halálodhoz.

A mély kétségbeesés pillanataiban hívom a halált. Bár nem jön, hanem abban a mindig tökéletlen távolban marad, amely az élettől elválasztja, kétségbeesésem alábbhagy. A halálom képzeletbeli látványa segít tovább élni a *már halott(nak látott)* önmagam romjain.

Én vagyok a felejtő.

Isten elfelejtése létfelejtés. Olyan, mintha őseidet, nyelvedet, véredet, a saját nevedet felejtened el.

Csak Isten tud „megfeledkezni” önmagáról, keresztre feszítve magát, megemlékezvén az emberről.

Vannak olyan dolgok, amelyekre emlékszel, habár sohasem ismerted meg, sohasem élted őket át. Például Isten.

Istent csak folyamatosan felejtani lehet, ha ő maga nem emlékezik magára az emberben.

Hogy ne essen át az ellentétébe, szükséges, hogy a nő iránt érzett szerelem *folyamatosan* Istenen át haladjon.

Valóban szeretni annyit tesz, mint *megfeledkezni* arról, hogy a szót más összefüggésben valaha is használtad. Talán a felejtés egyik fajtája ez, mind közül a legváratlanabb?

Mint lényege szerinti eretnokség a rossz egyfajta eltérés, *szakosodás*. A jóhoz képest, amely mindig csupán műkedvelőnek tűnik fel, a rossz valódi szakértő. És mint minden szakértő, hibázik, amint meghaladja a maga területét. Mindahányszor valami másról beszél, mint a saját hatásairól, nyomorultul téved, anélkül hogy tudná.

A rossz csak annyiban van, amennyiben hatásai vannak. Sohasem mondhatná magáról: „Vagyok, aki vagyok.” Teljes egészében a létesülés jellemzi.

Az ember meghatározása: egy többé-kevésbé eszes istenek által megszállt állat.

Csak ha a csábítása alábbhagy, lesz a világból ablak.

Mert az a csodálatos és szörnyű Isten, aki az eget és a földet teremtette, most itt van, az öröm nem más, mint ez a *valóság*.

Az ember csak a folyamatos *bukásban* állhat meg Isten előtt. Ebben van az egyetlen *igazi*, nem szubjektív jellegű méltósága.

Ha elfogadjuk, hogy vallásilag létezik kitüntetett idő (az ünnepek, a liturgikus idő, a kierkegaard-i pillanat), és vannak szent (hierophanikus) helyek, miért ne hinnénk el, hogy létezhetnek *kitüntetett gondolatok* is – olyan elméleti korpuszok, amelyek kitüntetett módon és maradéktalanul nyitnak meg az isteni felé? *Aletheophaniáknak*, az igazság elméleti megnyilvánulásainak nevezhetnénk ezeket. Ilyen *aletheophania* a mi hitünk tartalma a Szentírás kinyilatkoztatásával és persze magyarázatával, az egyházi hagyománnyal együtt. De ne tévedjünk: a hit *aletheophaniái* csak szükséges, de nem elégséges feltétele az ortodoxiának. Utat nyitnak, de nem maguk az Út.

A hit cselekvési elve: cselekedj úgy, hogy ortodoxiád nevében feláldozhasd magad a másikért, és ne őt öld meg ugyanannak a nevében. (Csakis így érthető az egyik Athosz-hegyi kolostor jelmondata: „Ortodoxia vagy halál.” Hangsúlyozandó, hogy a saját, áldozati, krisztusi halálról van szó, és nem a másik, az ellenség haláláról.)

Elveszíteni a hitet azt jelenti, hogy sohasem hittél. A hitet már nem lehet elveszíteni, legfeljebb rideg bizonyossággá válhat, mint a démonoké, ez a határeset.

Istent elfelejtani nem elég egy emberöltő.

Az ökumenizmust a meggyengült hit betegségének tartom, az Egyház története során megfogalmazott igazságokról való lemondást pedig a kortárs relativizmus és szkepszis javára tett engedménynek. Az ortodoxiában *megrögzült* egyén számára az ökumenizmusnak egyetlen formája lehetséges: életedet adni, ha kell, bármelyik emberért, hittől függetlenül, nem mert más hitű, hanem mert ember. *A saját igazságod nevében* meghalni bármelyik emberért. (Ez a hozzáállás persze eleve kizárja *a saját igazságod nevében való ölést...*)

A történelem azt látszik igazolni, hogy a tömegek relativizmusa csupán a gazdasági jólét alapján lehetséges, amely kiegyenlíti az emberi életmódokat.

Vajon igaz-e ennek a korolláriumuma is, hogy a vallási relativizmus (az ökumenizmus) csak akkor lehetséges, ha a különböző vallások képviselőinek *életmódjában* nincsenek gyökeres különbségek? A különbség hiánya a gyakorlat szintjén volna-e a különbség nem mint különbség, hanem mint közömbös dolog elfogadásának elégséges alapja elméleti síkon?

Mindazok az apró cselekvések, amelyek másokat életben tartanak, engem elgyötörnek. Olyan nehezen mozdulok el a világ felé, mint egy rémálomban, ahol lehetetlen még egy lépést tennem, hogy valami szörnyű veszély elől meneküljek. Különös módon azonban az Isten felé vezető út sem kevésbé hozzáférhetetlen számomra.

Még nem haltam meg, még vagyok. Mindkét mondat annyira elviselhetetlen, hogy csak megfélekedezni tudok róluk ideig-óráig, anélkül hogy igazán elfelejteném őket. És mindez csak azért, mert a fárasztó, modern mantrát fújom: *ego, ego, ego*.

Eucharisztia. Megettem Istent, és most kardnyelőnek érzem magamat.

Isten nem keresendő. Ő megtalálendő.

R. L. fordítása

